

Beundran av Övermänniskan

Nietzsche förde fram idén om övermänniskan. Det var en som inte var som vi andra, utan stark, hård, visionär, hängiven, och strängt egoistisk. Idén gavs politiskt uttryck i nazismen för att särskilja de överlägsna från de underlägsna. Då fanns det intellektuella som villigt ställde upp för att sprida den nazifierade idén, och som uttryckte oförbehållsam beundran för dem som de uppfattade som övermänniskor, t ex Napoleon, och inte minst Hitler. Försvann då övermänniskan med skottet som ändande tyrannens liv i bunkern den 30 april 1945?

Nej, ty sådan är emellertid naturen hos idéer och hos intellektuella, de som lever på att uttrycka idéer, att gamla spöken kommer åter, men kläds i nya draperier. Och de uttrycks och hyllas lika oförbehållsamt och aningslöst av intellektuella.

Idag finns det intellektuella, både forskare och debattörer, som oförbehållsamt hyllar entreprenören och den store ledaren. Ledare, säger Ingeman Arbnor i Kristianstadsbladet (17 okt., 2006), ” ... måste i stället vara de som går framför och har det magiska, det visionära. Och de ska gå sist och elda på!” Entreprenören är den som har förmåga till kreativ förstörelse, den som kan ge oss andra, passiva statistikproducerande byråkrater, ett gott liv. Och därför skall vi böja oss för dem, vi skall underkasta oss deras kreativa förstörelse och följa dem i deras hängivenhet. Ty, som Arbnor, enligt artikeln, säger: ”En äkta entreprenör hänför dig.”

Man skulle lika väl kunna säga som en av 1900-talets största ledare och entreprenör skrev om samhällets organisering: ”Den måste i sig själv vara ett förkroppsligande av strävan att ställa begåvningarna över massan och därmed underordna denna under begåvningarna.” (Hitler, A. 2002 (1926) *Min Kamp*, Andra boken, s. 85).

För den som läst 'Min Kamp', Hitlers utläggning av sin uppväxt, sin världssyn och sin politik, och andra liknande böcker som uttrycker den politiska Övermänniskan, ryggar skrämmt tillbaka för språkbruket och de intellektuellas blinda hängivenhet kring entreprenören och ledaren. När entreprenören hyllas av dessa extrema intellektuella, då faller orden likadant som de gjorde i de gamla texterna om Övermänniskan. Det är förbluffande likheter. Och de är skrämmande.

Är det inte ett historiens hånkratt att de som så fanatiskt hyllar entreprenören och dess förmåga till styrka, handling, egoism, är så skrämmande lika fanatikerna som sträckte sin hand i skyn för att hänge sig åt fanatism och entreprenörens vilja och vision?

Förvisso behöver man emellertid inte förskräckas vid första påseendet, ty det finns tillfällen då idéer, som i en situation blev vidriga, föreföll bli goda i en annan. Det tillhör socialdemokratins stolta historia att ha lyckats vrida det fascistiska begreppet om 'ett folk' ur det sammanhang som det fick i Italien och Tyskland, och istället förankra det i svensk demokratisk tradition, där det gavs namnet 'folkhem'. Men kanske kommer spöket i begreppet 'ett folk' fram idag, då det homogena Sverige har problem att få immigranterna att komma in i det varma folkhemmet?

I dagens högskolor och universitet finns många kurser i entreprenörskap och i ledning. Det är t o m så att staten har framställt att visa utbildningar skall ha inslag av ledning i sin utbildning. Men i den simpla entreprenörs- och ledarutbildningen odlas aningslösheten. Dragningen åt Övermänniskan i den elitistiska versionen av entreprenörsforskning, och den

oförbehållsamma beundran av den store ledaren, parad med en häpnadsväckande oförmåga till grundläggande kritisk akademisk hållning, gör att kurserna driver de gamla begreppen vidare, även om i annan skrud. Därigenom är utbildningen kontraproduktiv som akademisk utbildning, då en sådan måste syfta till att studenten skall bibringas förmåga att reflektera och tänka själv och utifrån det tänkandet, handla med moralisk medvetenhet.

Hegel lärde oss att det vi lär av historien, är att vi inte lär av historien. En orsak ser vi här. Begreppen är som skådespel som skrivs om och om igen, med nya ord, för en ny publik, men med samma anda. Och som villigt förs fram av trånande intellektuella, dessa skådespelare, där blott klädseln skiljer sig åt mellan åren. Och den hemska sanningen är den, att detta skådespel hade inte kunnat fortsätta om inte publiken hade kommit till den hemska föreställningen. Om och om igen. Vilket är precis det Arbnor och Hitler hävdar.

Men medan Arbnor och Hitler hävdar att massan skall ledas, hävdar jag, med det akademiska idealet direkt hämtat från mästaren i Königsberg, Immanuel Kant, att skådespelarens uppgift är inte att leda eller förleda, utan att hjälpa åhöraren att ställa frågor. Det är inte ledning som behövs, utan kritik, och en förmåga till egen, oberoende tanke. För det krävs inte den Arbnorska hänryckningen inför Övermänniskan, utan det Kantska demokratiska förnuftet.

Öllsjö den 30 juli 2010

Sven-Olof Collin